

حل و فصل اختلافات در دعاوی بیمه ای الکترونیکی و آثار تحریم بر بیمه های بین المللی

(تاریخ دریافت ۱۳۹۸/۰۲/۱۵، تاریخ تصویب ۱۳۹۸/۰۵/۲۰)

دکتر منصور عطاشنه

استادیار دانشگاه شهید چمران اهواز

چکیده

انسان همواره برای جلوگیری از ضرر و جبران خسارتهای حوادث و پیش آمدهای ناگوار، دنبال چاره بوده است. یکی از راه های آن بیمه است که موجب آرامش خاطر نسبی شده و فوایدی دیگر بر آن مترتب است. اگر چه بهره‌وری از بیمه به روش فعلی که یکی از عقود متعارف تجاری و بین‌المللی است بیش از حدود شش قرن سابقه ندارد ولی از دیر زمان که انسانها در حمل و نقل مال التجاره‌های خود با خطراتی مواجه بوده‌اند از اقدامات دیگری، مشابه بیمه که سلامت مال التجاره آنها و یا جبران خسارت احتمالی را تضمین کند استفاده می‌کرده‌اند. و این ریشه در فطرت سلیم انسانی دارد که برای جلب منفعت و جبران ضرر احتمالی، اقدامات تامینی لازم را پیش بینی نماید. در هر قراردادی امکان بروز اختلاف هست؛ این اختلاف ممکن است در تفسیر مواد قرارداد، اجرای آن، قانون حاکم و یا مرجع صالح برای رسیدگی به اختلافات باشد. البته به لحاظ آن که اصول و ضوابط بیمه در سراسر جهان به صورت عرف مشخص درآمده که ریشه های چند صد ساله دارد و از طرف دیگر مفاد مندرجات بیمه نامه ها و نیز شرایط ضمیمه آن معمولاً مشابه است، اختلافات قابل توجهی در قراردادهای بیمه که ناشی از ابهام مقررات عرفی یا قوانین مربوطه باشد پیش نمی‌آید و اگر اختلافی بروز کند ناشی از ابهام مندرجات بیمه نامه است که در سند مذکور و ضمایم آن

منعکس می‌گردد و سپس احتمالاً هنگام اجرا مواجه با عدم تطابق نظرات طرفین و ناهماهنگی در عمل می‌شود. در این مقاله با بررسی دقیق حل و فصل اختلافات در دعاوی بیمه‌ای به تبیین موضوع می‌پردازیم و نهایتاً آثار تحریم بر بیمه‌های بین‌المللی را مورد واکاوی قرار می‌دهیم.

واژگان کلیدی: عقد بیمه، حل و فصل اختلافات، سازش، بیمه‌های بین‌المللی، دعاوی

بیمه‌ای

بخش اول : بررسی و شناخت مسئولیت بیمه

بند اول : مفهوم مسئولیت در حقوق

از آنجا که برای فهم دقیق هر اصطلاحی، نیاز به بررسی مفهوم لغوی آن می باشد، بنابراین لازم است در ابتدا، معنای لغوی مسئولیت را به طور اعم بررسی کنیم و از آنجا که این لغت در معنای موضوع بحث، واژه ای خارجی است، تحقیق از آن در بعضی از کتب لغت خارجی نیز مناسب خواهد بود. مسئول اسم مفعول از سأل، یسأل بر وزن منع، یمنع و سئوال مصدر آن می باشد.^۱ در فرهنگ لغات، مسئولیت به معنی قابل بازخواست نمودن انسان آمده و غالباً به مفهوم تکلیف و وظیفه و آنچه که انسان عهده دار آن باشد، تعریف شده است. چنانکه در فرهنگ نوین عربی به فارسی مسئولیت به معنی قابل بازخواست و مسئول به معنی قابل جواب آمده است.^۲ بعضی دیگر از لغویین، یکی از معانی مسئول را کسی دانسته اند که فریضه ای بر دمه دارد به طوری که اگر عمل نکند از او بازخواست می شود و مسئولیت را به معنای مسئول بودن نسبت به انجام دادن امری آورده اند.^۳ مرحوم دهخدا، معنای مسئولیت داشتن را متعهد و موظف بودن و معنای مسئولیت را ضمان دانسته است.^۴ کلمه مسئولیت در حقوق ایران و ضمان در فقه اسلامی همانند حقوق فرانسه و انگلستان در معنای عام استعمال شده و اعم از مسئولیت جزایی^۵ و مدنی می باشد. البته در ادبیات فارسی و متون اسلامی، مسئولیت در مفاهیم دیگری از جمله مسئولیت الهی، وجدانی، اجتماعی، اخلاقی، سیاسی و بین المللی به کار می

^۱ در قرآن و احادیث نیز این کلمه استعمال شده است: آیه ۳۶ و ۳۴ از سوره اسراء - آیه ۱۵ از سوره احزاب - آیه ۴ از سوره صافات - آیه اول از سوره نساء - حدیث نبوی کلکم راع و کلکم مسئول عن رعیته.

^۲ طباطبایی، سید مصطفی، فرهنگ نوین عربی - فارسی، چاپ سوم، تهران، چاپخانه اسلامی، ۱۳۵۵، ص ۲۸۶.

^۳ معین، محمد، فرهنگ فارسی، ج ۳، ص ۷۷

^۴ دهخدا، علی اکبر، لغت نامه، ج ۱۲

^۵ در فقه اسلامی علاوه بر اصطلاح ضمان قهری و ضمان واقعی (در مقابل ضمان جعلی) به عنوان مصادیقی از ضمان مالی، در بحث جزایی نیز از اصطلاح دیه و حتی در بعضی موارد ضمان نفس استفاده شده است. ر.ک: نجفی، شیخ محمدحسن، جواهرالکلام، ج ۴۳، ص ۱۲۳ و شیرازی، سیدمحمد کتاب الدیات، ص ۲۴۳.

رود که به دلیل نداشتن مفهوم اصطلاحی در متون حقوقی کاربرد ندارند. در برخی موارد مسئولیت به معنای ضمانت یا کیفر یا دین نیز به کار می‌رود.^۱

مسئولیت ممکن است بر اثر عمل اختیاری یا الزام قانون ایجاد شود. مثلاً، در صورتی که شخص از اجرای مفاد قرارداد تخلف کند بر اساس قواعد عمومی (قراردادها) مسئول پرداخت خسارت خواهد بود. ولی در صورتی که وی به وسیله عمل خود تکالیف عمومی را نقض کند به موجب قانون مسئولیت خواهد داشت.

بند دوم: شناخت مسئولیت بیمه ای در عرصه ملی و بین الملل

در ابتدا به این نکته اشاره می‌کنیم که از میان انواع بیمه‌ها، بیمه مسئولیت جایگاه ویژه‌ای داشته و این بدان خاطر است که هر فردی به خاطر فعالیت‌هایی که در روزمره بخصوص در امر اقتصاد و صنعت دارد ممکن است در حین فعالیت خود باعث صدمه بر اموال و جان اشخاص گردد. در اینجا است که بیمه مسئولیت می‌تواند زیان‌های وارده بر اموال و اشخاص و هزینه‌های اقامه دعوی و هزینه‌های دفاع در دعوی که می‌توانند در متن بیمه‌نامه مورد توافق قرار بیمه‌گر و بیمه‌گذار واقع شوند را پوشش دهند.^۲ در بیمه‌های مسئولیت تعهد بیمه‌گر و بیمه‌گذار قبل از وقوع قرارداد معمولاً پیش‌بینی شده و در متن بیمه‌نامه مذکور می‌گردد و بیمه‌گر فقط در صورتی متعهد است که پس از واقعه خسارت آوری که باعث زیان به شخص ثالث گردیده؛ وی یک اخطار عادی یا قضایی به بیمه‌گذار ارسال نموده باشد.^۳ در برابر اقدام زیان‌دیده، معمولاً بیمه‌گر از منافع بیمه‌گذار دفاع می‌کند زیرا در نهایت او ضامن خسارات وارده به شخص ثالث از ناحیه بیمه‌گذار می‌باشد و ذمه بیمه‌گذار را بر عهده خواهد داشت. در واقع بیمه‌گر این نگرانی را دارد که می‌بایست جنبه حقوقی خسارت وارده به زیان

^۱ Walker, D.M, the oxford companion to law, New York, Oxford University press, 1980, Responsibility

^۲ احمدی، محمود، کلیات بیمه، کتابخانه ملی ایران، ۱۳۸۲، ص ۱۰۷

^۳ Property and liability insurance, handbook, tong and Greg Richard D.irwininc. Homewood Illinois, 1987, p.23

دیده را تحمل کند چرا که از لحاظ جنبه کیفری تنها خود بیمه گذار مسئول عمل خویش می باشد.^۱ در بیمه نامه معمولاً شرایطی را در متن می گنجانند مبنی بر اینکه حق دفاع در دعاوی با بیمه گر است و بیمه گذار از قبول مسئولیت خود و اقرار به آن ممنوع می نماید. یعنی اینکه بیمه گذار به هر صورت حتی ضمنی نبایستی خود را مسئول و ملزم به جبران خسارت نماید، چرا که در این صورت دیگر بیمه گر تعهدی به دفاع از بیمه گذار ندارد. این ضمانت اجرا بیمه گذار را محدود نموده و به او اجازه سازش و مصالحه با زیان دیده نمی دهد و همچنین بیمه گذار را مکلف می کند کلیه اسناد پرونده را به بیمه گر تحویل داده و آنها را نزد خود حفظ کند.^۲ هنگامی که زیان دیده طرح دعوی مسئولیت مدنی علیه بیمه گذار نماید، بیمه گر می تواند از طرف بیمه گذار خود را به عنوان ضامن در دعوی شریک نماید. البته این امکان نیز وجود دارد که علیه بیمه گر خود دعوی اصلی به خاطر تضمین، مستقل از آنچه که توسط زیان دیده علیه او مطرح شده است، اقامه نماید. دعوایی که علی الاصول در دادگاه محل اقامت خود یا دادگاه محلی که حادثه سبب زیان آنجا اتفاق افتاده است، اقامه خواهد نمود. زیان دیده معمولاً ترجیح می دهد در عوض اقامه دعوی مسئولیت علیه عامل زیان مستقیماً علیه بیمه گر اقامه دعوی کند. در مورد مسئولیت بیمه گر در بیمه های بین المللی آنچه که حائز اهمیت است، قانون حاکم بر این قراردادها است. اگر در قرارداد بیمه شرط صریحی نسبت به انتخاب قانون وجود داشته باشد؛ غالباً توسط دادگاههای کامن لا مورد احترام واقع می شود. یک نویسنده انگلیسی به نام «مالکوم کلارک» معتقد است که؛ قضات انگلیسی قراردادهای بیمه ای را که در آنها شرط انتخاب قانون حاکم شده باشد، کمتر به چالش می کشند. وقتی که که بیمه گر و بیمه گذار صریحاً قانونی را به عنوان قانون حاکم انتخاب نموده اند، این انتخاب قانونی و مشروع است، و دلیلی وجود ندارد برای اجتناب از انتخاب شرایط بیمه نامه.

¹ . insurance and legal issues in the oil industry , David dezhi perg academic publisher group , p.105

² . ibid , p. 107

^۱ در فرانسه ، انتخاب قانون حاکم ، قانونی نیست مگر اینکه سیستم حقوقی منتخب به قدر کافی با قرارداد بیمه ای مرتبط باشد . البته پی بردن به اینکه آیا دادگاههای کانادایی هم موضع مشابهی دارند مشکل است . همچنین در اکثر ایالت های آمریکا ، انتخاب قانون حاکم امری رایج و پذیرفته شده است ، مگر اینکه قاضی دادگاه آن ایالت ارتباط منطقی و محکمی بین طرفین قرارداد بیمه و قانون منتخب نبیند .^۲

بخش دوم: نگاهی حقوقی به بیمه اتکایی به عنوان یکی از اقسام بیمه

بیمه اتکایی^۳؛ عملیاتی است که به موجب آن یک بیمه گر (اصلی یا واگذارنده) تمام یا قسمتی از تعهدات خود را به شرکت بیمه دیگری (بیمه گر اتکایی یا انتقال گیرنده) منتقل می کند و خود در مقابل بیمه گذار ، متعهد تأمین می باشد .^۴ بیمه گر انتقال گیرنده به نوبه خود می تواند این تعهد تضمین شده را به شخص ثالث واگذار کند . در این صورت بیمه گر اتکایی اول ، واگذارنده محدود و طرف مقابل ، انتقال گیرنده محدود خواهد بود . توزیع ریسک ، پایه و اساس بیمه اتکایی را تشکیل می دهد . گاهی علیرغم تلاش در انتخاب خطر ، شرکت بیمه قادر نخواهد بود همگونی کامل خطراتی را که تحت پوشش قرار می دهد به دست آورد ، اما وجود قرارداد اتکایی امکان یکنواخت شدن خطرات ، حفظ تعادل مالی و امکان قبول ریسکهای زیاده تر را برای بیمه گر فراهم می کند . در بیمه اتکایی هیچگونه ارتباط حقوقی بین بیمه گذار با بیمه اتکایی وجود ندارد و اصولاً بیمه گذار در اغلب موارد از وجود چگونگی عملیات اتکایی بی اطلاع می باشند . قرارداد بیمه ای که بین بیمه گذار و بیمه گر

^۱ . snowden, Marcus B.colliding galaxies – cross border coverage meets conflict of laws , Toronto , Ontario , Canada M5C 3G5 , P. 153

^۲ . Ibid,p.153

^۳ . reinsurance

^۴ . رابرت ، ال کارتر ، بیمه اتکایی ، ترجمه هادی دستباز ، تهران ، نشریه بیمه مرکزی ، ایران ، چاپ اول ، ۱۳۷۵ ، ص ۱۸

منعقد می‌شود از یک طرف و همچنین قرارداد بیمه اتکایی که بین بیمه‌گر و واگذارنده با بیمه‌گر اتکایی منعقد می‌کند از طرف دیگر دو قرارداد جداگانه محسوب می‌شوند.^۱

بیمه اتکایی به دو نوع اجباری و اختیاری تقسیم می‌شود:

۱- بیمه اتکایی اجباری

وقتی بیمه اتکایی، اجباری است که طرفین قرارداد به واگذاری و قبول آن مکلف باشند. اصطلاح بیمه اتکایی و اجباری هم شامل بیمه اتکایی قانونی و هم در بر گیرنده بیمه اتکایی قراردادی است. زیرا در هر دو حالت، نوعی الزام به انجام واگذاری اتکایی وجود دارد که در یکی، الزام، قانونی و در دیگری، الزام، قراردادی است.

در قرارداد بیمه اتکایی شرکت واگذارنده، تعهد می‌کند قسمتی از خطرات بیمه شده را در رشته معینی از بیمه و در زمان معینی که مدت قرارداد است به طرف دیگر واگذار کند و شرکت بیمه اتکایی این خطرها را قبول می‌کند و در مقابل پرداخت حق بیمه اتکایی مقرر شده، در صورت بروز حادثه و خسارت به تناسب سهم خود در پرداخت خسارت شرکت می‌کند.

۲- بیمه اتکایی اختیاری

زمانی قرارداد، بیمه اتکایی اختیاری محسوب می‌شود که طرفین قرارداد در واگذاری و قبول آن آزاد باشند.

در صورتی که یکی از طرفین قرارداد به واگذاری یا قبول آن مجبور باشد، قرارداد بیمه برای یک طرف اجباری و برای طرف دیگر اختیاری است.

معمولاً در اکثر موارد بیمه‌گر اتکایی، اجبار به قبول دارد و بیمه‌گر اصلی در واگذاری به بیمه‌گر اتکایی مخیر است.^۱

^۱ همان، ص ۳۶

بخش سوم: چالش‌های حقوقی بیمه الکترونیکی

فرصت‌های مرتبط با بیمه در تمام بخش‌های بازار برخط^۲ وجود دارد. مشتریان فعلی که شامل مالکین و صاحبان مراکز خرید بیمه، سایت‌های بنگاه به مشتری، بنگاه به بنگاه، مبادلات مبتنی بر وب و سایت‌های غیر بیمه‌ای می‌شوند، همگی خواهان ارائه خدمات بیمه‌ای خاص می‌باشند. در ایالات متحده پس از تصویب قانون امضاهای الکترونیکی در تجارت ملی و جهانی در سال ۲۰۰۰ میلادی از سوی بیل کلینتون (قانون امضاهای الکترونیکی فدرال) اکنون بسیاری از مشتریان خواهان کمک و همکاری در برنامه‌های سازمان یافته‌ای می‌باشند که خدمات online لیست قیمت‌ها تا خسارات را ارائه می‌نماید. موضوعات مربوط به کمک به بیمه‌گران و واسطه‌ها برای نیل به کارآمدی کامل و بدون نقص در کسب و کارهای online اغلب پیچیده بوده و دستور عمل‌های قضایی ارائه شده و قوانین و مقررات نیز غالباً مبهم و نامفهوم هستند.^۳

الف: مسائل حقوقی بیمه الکترونیک در ایالات متحده

عمده مسائل حقوقی مربوط به بیمه الکترونیکی در ایالات متحده مسائل مربوط به تبلیغات، مسائل مربوط به مجوز، نمایندگی و فعالیت خارجیان می‌باشد. تمام ایالت‌های آمریکا جستجوی مشتری بیمه را ممنوع و قدغن ساخته‌اند، چه این کار توسط خود شرکت بیمه انجام گیرد و یا توسط نماینده یک شرکت بیمه که در ایالت مربوطه دارای مجوز باشد. همچنین هر ایالت خود دارای قوانینی است که افراد را ملزم می‌نماید با عناوینی چون «نمایندگی‌های بیمه»، «کارگزاران بیمه»، و یا «ارائه‌کنندگان بیمه» در ایالتی که به آنها

۱. محمد نبی، حسین، بیمه، فصلنامه حق، مرکز مطالعات حقوقی و قضایی دادگستری جمهوری اسلامی ایران، ش ۶۰،

۱۳۶۵، ص ۲۰۴

۲. online

۳. بهنام مجتهدی ایرج، (مترجم)، از مبادله الکترونیکی اطلاعات تا تجارت الکترونیکی، موسسه مطالعات و پژوهش‌های

بازرگانی، تهران، ۱۳۷۶، ص ۶۲

مجوز داده شده است، فعالیت نمایند و هر ایالت محدودیتهای خاصی را بر چگونگی انجام تجارت از سوی کارگزار وضع نموده است. مشارکت کنندگان در بیمه اینترنتی با چندین چالش مقرراتی بیمه روبرو می‌گردند که برای این رسانه خاص منحصر به فرد است. با استفاده از رسانه‌های ارتباطی سنتی و معمول مانند روزنامه، رادیو و تلویزیون، بیمه‌گران و واسطه‌ها تا حدی قادرند پیام خود را به خریداران بالقوه برسانند. در تجارت اینترنتی، هر کسی قادر به دسترسی به اطلاعات بازاریابی و یا تبلیغاتی می‌باشد، لذا چنین فرض می‌شود که موضوعاتی از قبیل جستجوی غیر قانونی مشتری و تبلیغات خلاف قانون، برای بیمه‌گران و نمایندگی‌های دارای وب سایتهای بیمه (و خصوصاً برای بیمه‌گران و ارائه‌کنندگانی که دارای مجوزی که در تمام ایالات معتبر باشد، نیستند و همچنین بیمه‌گرانی که اصلاً مجوزی ندارند) دارای اهمیتی خاص باشد، اگر چه بعضی از ایالات نسبت به بعضی از بیمه‌گران و یا نمایندگی‌هایی که وب سایتهایی در اختیار دارند، دیدگاهی رسمی اختیار نموده‌اند، اما چنین به نظر می‌رسد که اکثر قانونگذاران بیمه، به سایت اینترنتی به عنوان جایگزینی کارآمد برای تبلیغات چاپی و ارتباطات تلفنی و نمابر می‌نگرند. از لحاظ مسائل مربوط به مجوز نیز، میزان تلاش و کوششی که ممکن است قانونگذاران بیمه ایالتی برای قانونمند نمودن وب سایتهای اینترنتی و معاملات بیمه‌ای online از خود به خرج دهند، بطور گسترده‌ای بستگی به ماهیت وب سایت و جایگاه شخصی که وب سایت را ایجاد کرده و از آن محافظت می‌نماید دارد.^۱ اگر چه دیوانعالی ایالات متحده از این بحث حمایت می‌نماید که ایالتها برای قانونمند کردن فعالیتهای بیمه‌ای که تماماً خارج از مرزهای آنان صورت می‌گیرد، فاقد صلاحیت قضایی می‌باشند، اما صورت گرفتن بخش ناچیزی از فعالیت در درون ایالت، برای اثبات صلاحیت قانونی ایالتی که مشتریان در آنجا اقامت دارند کافی می‌باشد.

^۱. بیمه و تجارت الکترونیکی، معاونت برنامه ریزی و امور اقتصادی وزارت بازرگانی، نشر سی‌زان، تهران ۱۳۸۴، ص

سوالی که اینجا مطرح می‌شود این است که آیا داشتن مجوز برای نمایندگیها نیز الزامی است یا خیر؟ علیرغم اینکه تعاریف صورت گرفته از سوی ایالات مختلف از موضوع «کارها و فعالیتهای نیازمند به مجوز» یکسان نمی‌باشد، اما در نهایت تعریف هر ایالت از این موضوع، به چند مفهوم اساسی و کلیدی منتهی می‌گردد. به عبارت دیگر تمامی این تعاریف حول محور تعامل با جامعه برای جلب مشتری و فروش بیمه دور می‌زند. اگر چه ممکن است اقدامات اداری خاصی از سوی افراد فاقد مجوز انجام گیرد، اما جلب مشتری بیمه، انعقاد پوشش و جمع‌آوری حق بیمه، از جمله فعالیتهایی هستند که عموماً در حیطه صلاحیت قضایی هر ایالت قرار می‌گیرند. لذا بیمه‌گriها و نمایندگان بیمه، باید نسبت به این مساله توجه کافی مبذول دارند که آیا افراد دارای مجوز لازم، ارتباطی با افرادی که در جستجوی اطلاعات از طریق وب سایت هستند دارند یا نه؟

در مورد بیمه گران خارجی نیز، اگرچه در ایالات متحده معافیتهایی در مورد قوانین انجام تجارت بیمه وجود دارد، اما این معافیت‌ها نه جهانی بوده و نه جامع و کامل می‌باشند و خریداران، کارگزاران یا بیمه‌گران و گاهی هر سه، باید شرایط خاصی را برآورده سازند. اهداف معافیت‌ها در ایالت‌های مختلف با یکدیگر فرق دارند. فلسفه قانونگذاری و نظارتی موجود در زیربنای معافیت‌های مرتبط با بیمه با این ایده در تضاد است که بعضی در صنعت دارای چنین معافیت‌هایی بوده و برای بیمه‌گران، آزادی تبلیغات و یا جذب مشتری فراهم آورند.

به طور کلی چهار عامل از سوی ایالتها و نائیک (موسسه ملی حق العملکاران بیمه) برای موضوعات قانونی تجارت الکترونیکی بیمه پیشنهاد شده است.

۱- مجوز: در دهم مارس ۱۹۹۷، ایالت ویرجینیا اقداماتی را که برای شروع درخواست‌های مجوز نمایندگی ایالتی در زمینه اینترنت در این ایالت کافی می‌باشد، مشخص نمود. سند ویرجینیا بیان می‌دارد افرادی که چه خودشان و یا به نمایندگی از طرف یک بیمه‌گر، تماسی تلفنی برقرار می‌سازند و یا تماسی تلفنی دریافت می‌نمایند و یا نمابری ارسال یا دریافت می‌

نمایند یا از اینترنت استفاده می نمایند و ... این افراد باید دقیقا در ویرجینیا تایید اعتبار شده باشند و از این ایالت مجوز گرفته باشند .

۲ - تبلیغات : بسیاری از ایالتها دارای قوانینی می باشند که هر شکلی از تبلیغات را از سوی بیمه گران بدون مجوز ، در ایالت خود ممنوع می نمایند . بعلاوه بسیاری از ایالتها ، دارای قوانینی کاربردی در مورد چگونگی انجام تبلیغات می باشند که محتوا و مضمون تبلیغات بیمه را مشخص می سازد . تا حدی لازم است انجام تبلیغات ، واقعی و صادقانه باشد .

طبق قوانین بیمه ایالت آیووا « تمام اطلاعات منتشر شده در اینترنت که از بیمه ای خاص تبلیغ می نماید و یا هدف آنها کسب و کار بیمه می باشد ، در معرض قوانین و مقررات آیووا از جمله قوانین تبلیغات می باشند » در کنار این ایالت ، نیوهامپشایر و داکوتای جنوبی نیز چنین اقداماتی را صورت داده اند ، بطوری که استانداردهای تبلیغاتی این ایالتها ، تجارت اینترنتی بیمه را جهت داده و آن را هماهنگ می نماید .

۳ - پیروی از بخشنامه شماره ۳۱ سازمان بیمه نیویورک

در این بخشنامه چنین اظهار می گردد که « ما از آن زمانی که ممکن است تمام فرایند بیمه بطور الکترونیکی انجام گیرد زیاد دور نیستیم .»

این سازمان دستورالعملهای زیر را برای معاملات اینترنتی بیمه ارائه نمود :

آ - قانون بیمه نیویورک و همچنین تمامی قوانین و مقررات تفسیر شده در بخشنامه های صادره از سوی سازمان و سایر ایده های مشورتی اعلام شده ، باید رعایت گردد .

ب - این مساله که طرحهای قطعی بیمه نامه ، در نیویورک قابل دسترسی نمی باشد ، باید بطور واضح مشخص گردد .

ج : تمام اشکال بیمه اینترنتی و همچنین کاربردهای اینترنت برای بیمه ، در معرض الزامات و محدودیتهای مشابهی می باشند (بعنوان مثال آنها باید تصویب و تأیید گردند) .

د: بیمه گران مسئول اقدامات بازاریابی صورت گرفته از جانب نمایندگان خود می باشند .
 ر: مالیاتهای حق بیمه باید بطور مداوم محاسبه و پرداخت گردند .

با توجه به این دستورالعمل ، نمایندگی ها و شرکت های بیمه ای که وب سایت های منفعلی را در اختیار دارند ، باید حداقل نسبت به این نکته اطمینان حاصل نمایند که محتوا و مضمون وب سایت ، در مورد امور تبلیغات از قوانین و مقررات نیویورک متابعت نماید . همچنین در مواقعی که بیمه گر یا کارگزار ، فاقد مجوز در نیویورک باشند ، سایت باید بطور واضح و علنی یک چنین وضعیتهای بدون مجوزی را افشاء نماید .

۴- بیمه گران بدون مجوز

کالیفرنیا اولین ایالتی بود که اقدام به اتخاذ دستورالعملهای اینترنتی برای تبلیغات نمود . خبرنگار کالیفرنیا ، قوانین کلی ایالتی را در مورد انجام تبلیغات از سوی بیمه گران بدون مجوز ، تشریح نموده و این قوانین را در مورد رسانه های الکترونیکی نیز بکار می گیرد .^۱

ب- مسائل حقوقی بیمه الکترونیک در اتحادیه اروپا

اتحادیه اروپا تنها بازار بیمه ای که جمعیتی بالغ بر ۳۸۰ میلیون نفر را در بر می گیرد به تدریج از اینترنت به عنوان یک ابزار بازاریابی جایگزین و کانال توزیع محصولات بیمه استقبال می کند . با توجه به اینکه زمان قضاوت در مورد اینکه آیا اینترنت کانالهای توزیع سنتی را کنار خواهد زد یا نه ؟ نرسیده است ، اما واضح است که صنعت خدمات مالی اروپا طیف وسیعی از محصولات مالی خود را از طریق اینترنت ارائه خواهد نمود . حجم بازار بالقوه برای فروشهای اینترنتی مرتبط با بیمه بسیار مهم و قابل توجه است . اما اکنون بخش مهمی از فروشهای مرتبط به محصولات بیمه از طریق اینترنت شده است . ترس از منزوی شدن شبکه های نمایندگی و کارگزاری بیمه می باشد که آمریکاییها آن را تعارض کانال می نامند . امروزه اکثر وب سایت های شرکت های بیمه اتحادیه اروپا فقط قادر به ارائه سطوح مختلفی از اطلاعات

^۱ . همان ، ص ۱۲۲

در مورد محصولات بیمه، نرخ حق بیمه و انتقال اطلاعات برای بیمه‌گران و واسطه‌ها می‌باشند. بعضی از سایتهای بیمه‌گران، مشتریان بالقوه خود را به یک واسطه در دسترس دارند و برخی دیگر سعی می‌کنند خودشان مستقیماً با مشتریان بالقوه تماس بگیرند. وب‌سایت‌ها به ندرت امکان دسترسی به نرخهای به روز محصولات بیمه را به مشتریان برای پر کردن فرم پیشنهاد بمنظور استفاده از خدمات بیمه‌ای با استفاده از پرداخت حق بیمه یا دریافت بیمه‌نامه بصورت online می‌دهند. عمده مسائل مربوط به بیمه الکترونیکی در اتحادیه اروپا نیز، مسائل مربوط به اخذ مجوز بازاریابی و مسائل مربوط به انعقاد قرارداد است. در مورد مسائل مربوط به اخذ مجوز بازاریابی بیمه از طریق اینترنت، تنها بیمه‌گرانی که مجوز لازم برای فعالیتهای بیمه‌ای را در یکی از ایالت‌های عضو اتحادیه اروپایی اخذ کرده‌اند می‌توانند از مزایای بازار واحد بیمه استفاده نمایند. ظهور فعالیتهای بیمه‌ای مبتنی بر اینترنت مستلزم ایجاد استانداردهای خاص در این زمینه می‌باشد. اینترنت بیشتر از هر رسانه دیگری، پتانسیلی را برای فعالیت در معاملات بیمه در سرتاسر اتحادیه اروپا، بدون توجه به اینکه آیا هیچ بیمه‌گر یا واسطه اروپایی مجوز لازم برای انجام امور بیمه‌ای را اخذ کرده است یا نه ایجاد می‌کند. تحت چارچوب قانونی کنونی اتحادیه اروپا، یک معامله بیمه‌ای مجاز بایستی دارای شرایط زیر باشد:

۱- از طریق اینترنت انجام بگیرد. *مشرکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی*

۲- در داخل اتحادیه اروپا انجام یابد. *مشرکاه علوم انسانی*

بدین منظور که وقتی بیمه‌گر اروپایی پروانه یا مجوز مربوط به فعالیت بیمه‌ای را از یکی از دولتهای عضو می‌گیرد، می‌تواند ریسکی را که در سایر دول عضو واقع شده است تحت پوشش بیمه در بیاورد. بیمه‌گران غیر اروپایی که مجوز فعالیت در هیچ یک از ایالت‌های عضو را نگرفته‌اند حق ندارند از آزادی و تسهیلات ایجاد شده برای بیمه‌گران اروپایی در سرتاسر اروپا استفاده کنند. بنابراین بیمه‌گران غیر اتحادیه اروپایی که متمایل به فعالیت در زمینه بیمه الکترونیکی در داخل اروپا هستند بایستی حداقل در یکی از دولتهای عضو اتحادیه اروپا مجوز

فعالیت در زمینه بیمه را اخذ نمایند. همچنین به منظور اجتناب از هر گونه تخریب و آسیب رساندن به شبکه های توزیعی موجود، یک بیمه گر ممکن است تمایل نداشته باشد که خودش مستقیماً اقدام به فروش بیمه نامه ها از طریق اینترنت نماید و ترجیح دهد که از واسطه ها استفاده نماید. بنابراین چنین بیمه گرانی یک ساختار غیر متمرکز را ایجاد خواهند کرد و ممکن است نمایندگی هایی را در سراسر ایالت‌های عضو ایجاد نمایند. بنابراین در چنین ساختاری بیمه گر اتحادیه اروپا به جای اینکه از یک وب سایت برای فروش بیمه online استفاده نماید از چندین وب سایت در سراسر قاره اروپا استفاده خواهد کرد که البته تمام این وب سایتها با یک وب سایت اصلی در ارتباط خواهند بود. اما هر یک از نمایندگیهای بیمه گر اتحادیه اروپا که در کشورهای مختلف مجوز فعالیت گرفته اند از قوانین و استانداردهای کشوری که در آن مجوز فعالیت گرفته اند پیروی خواهند کرد.^۱

بخش چهارم: آثار تحریم بر روابط بیمه ای بین المللی

بند اول: تفاوت تحریم اقتصادی و تحریم تجاری

برای شناخت دقیق تحریم و ارائه تعریفی جامع مانع از آن و برای آنکه بتوانیم مصادیق واقعی آن را شناسائی نماییم باید در وهله اول تفاوت مفهوم «تحریم اقتصادی» و «تحریم تجاری» مشخص گردد. هر چند در ظاهر تحریم تجاری و تحریم اقتصادی از نظر اقتصادی یک تاثیر دارند اما از نظر حقوقی دارای آثار متفاوتی هستند. تحریم تجاری محدودیت هایی است که دولت های ملی بر تجارت بین الملل اعمال می کنند. اینگونه محدودیت های تجاری اهداف تعریف شده سیاست تجاری یک دولت است؛ در حالی که در تعریف تحریم اقتصادی آن را چون ابزاری برای نیل به اهداف سیاست خارجی مطرح می کنند. به طور خلاصه آنچه که تمایز میان تحریم تجاری و اقتصادی را بازگو می کند وجود منافع اقتصادی برای کشور محدود کننده تجاری است و وجود منافع سیاسی برای کشور تحریم کننده

^۱. همان، ص ۱۳۰

اقتصادی است. هر چند ممکن است در این حالت کشور تحریم کننده از لحاظ اقتصادی متضرر نیز بگردد.^۱

بند دوم: تحریم های اقتصادی یک جانبه

تحول در مفهوم حاکمیت و نتایج گوناگون تحریم در گذر تاریخ موجب شده است تا موضع گیریهای کارشناسانه در مورد تحریم اشکال مختلفی به خود بگیرد. نظریات ابراز شده در مورد تحریم به طور موثری حاصل نتایج تحریمهای اعمال شده در گذشته و مشاهده آثار و عواقب آنها بوده است. مجمع عمومی سازمان ملل متحد طی قطعنامه های متعددی از جمله قطعنامه های ۲۱۳۱؛ ۲۶۲۵؛ ۱۹۸ / ۵۸؛ ۱۸۳ / ۶۲ فشار اقتصادی را محکوم نموده است. موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت (گات) تحریم اقتصادی از سوی اعضای سازمان تجارت جهانی را در روابط با یکدیگر ممنوع ساخته است. با این حال طبق ماده ۲۰ این موافقتنامه تحریم های اقتصادی به منظور تضمین و ارتقاء رعایت حقوق بین الملل بشر دوستانه مجاز می باشد. داد و ستد بین المللی، ضرورتی سیاسی است. علت اصلی برقراری روابط تجاری بین ملتها، وابستگی آنها به یکدیگر در زمینه اقتصادی است. به دنبال برقراری این روابط، وابستگی در جهت همبستگی تحول می یابد و طرفهای مبادله به وضوح احساس می کنند که منافع مشترکی بین آنها وجود دارد. برقراری روابط تجاری بین کشورها می تواند عامل فوق العاده موثری در جهت پیشرفت حقوق بین الملل و تضمین آن باشد و عملاً مشکلات ناشی از فقدان ضمانت اجرا در حقوق بین الملل را برطرف کند. در مجموع از منظر دولتها در زمینه تحریم های یکجانبه از سوی یک کشور علیه دیگری، سه رویکرد مختلف وجود دارد:

الف: اعمال این تحریم ها بر اساس اصل حاکمیت کشورها مجاز است. به عبارت دیگر از آنجا که کشورها می توانند در تنظیم روابط خارجی خود با دیگران آزادانه عمل کنند؛ لذا هر

^۱ . Clyde hufbauer , Gary , sanction considered , publication of Peterson institute for international economics , 3 edition , 2001 , p. 85

^۲ . L.F. shihata , destination embargo of Arab oil , its legality under international law , American journal of international law , 1994 , p. 591

کشوری از نظر سیاسی حق دارد با کشور دیگر قطع رابطه نماید یا رابطه برقرار کند. همین رابطه در مسائل اقتصادی نیز وجود دارد. لذا بر اساس این رویکرد کشورها می‌توانند برای پیشبرد اهداف سیاسی خویش کشور دیگر را تحت فشار اقتصادی قرار دهند.

ب: در رویکرد دوم، جنگ مستقیم اقتصادی از سوی یک کشور علیه دیگری مجاز شمرده می‌شود و می‌باید آثار و مضرات آن بر طرف‌های ثالث به حداقل برسد. تمرکز اصلی تحریم‌های اقتصادی بر کشور یا کشورهای هدف می‌باشد و لذا می‌بایست این تحریم‌ها دارای کمترین آثار بر سایر کشورها باشد.

ج: رویکرد سوم، رویکرد منع قانونی است. این مکتب تحریم ثانویه، بلکه تحریم‌های اولیه را نیز مجاز نمی‌داند. این رویکرد که جدیدتر از دو رویکرد قبلی است و عمدتاً از نظریه‌های اقتصادی و سیاسی کلاسیک لیبرال‌ناشی شده است تا حقوق بین‌الملل.

در بررسی نهایی رویکردهای فوق و مقایسه آن با اعمال کشورها به این نتیجه می‌رسیم که اقدامات تحریمی کشورها علیه یکدیگر در بسیاری از موارد علی‌رغم ممنوعیت‌های حقوقی، در حال گسترش است.^۱

بند سوم: مروری بر تحریم‌های بیمه‌ای در مورد ایران

در قطعنامه ۱۸۰۳ شورای امنیت محدودیت‌هایی نسبت به تجارت با ایران در پاراگراف ۸ اجرایی اعلام شده است. در این ارتباط، شایان ذکر است که دولت‌های عضو ملل متحد در برخورداری از حقوق حاکمیتی خویش از جمله حق بر داد و ستد بین‌المللی از آزادی عمل گسترده برخوردار بوده و سازمان ملل متحد و ارکان متشکله می‌بایست با توجه به اصول و اهداف منشور، دولت‌ها را در این زمینه یاری کنند. بر این اساس، محدودیت‌های مندرج از سوی شورا در پاراگراف ۸ اجرایی قطعنامه ۱۸۰۳ و سایر قطعنامه‌های قبلی مغایر با این دسته از

^۱ پور رضا، آرتمیس، بررسی تحریم بانک‌های ایران بر اساس موازین حقوق بین‌الملل، پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق بین‌الملل، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، ۱۳۸۹، ص ۶

حقوق حاکمیتی جمهوری اسلامی ایران به شمار می‌آید. وارد ساختن معاملات تجاری عمومی در شمول اقدامات قطعنامه‌های شورا طبق پاراگراف ۹ اجرایی از مصادیق بارز نقض حقوق معاملات تجاری بین‌المللی است. شورا در این پاراگراف بدون ارائه ادله کافی و متقاعد کننده حاکی از وجود موارد سوء استفاده از اعتبارات صادراتی، بیمه‌ای و مالی در جهت فعالیت‌های هسته‌ای نظامی، محدودیت‌هایی را در این زمینه پیشنهاد نموده است. اگرچه این پاراگراف با لحن غیر الزام آور تدوین گردیده است، لکن فی نفسه متضمن آثار سوء اقتصادی و مالی در روابط تجاری بین‌المللی خواهد بود. به دنبال این قطعنامه، بزرگترین شرکت بیمه جهانی (Lloyd's) کل بیمه‌کشتی‌های حامل نفت ایران را تحریم کرد. با لحاظ این امر که این شرکت بیمه ۱۰ درصد سهم بیمه کالا در سطح جهانی را داراست و بزرگترین لطمات اقتصادی را به ایران وارد می‌سازد. تحریم‌ها بر روی حوزه‌های تجارت، بانکداری و بیمه، نقل و انتقالات و از جمله صنایع کشتیرانی و دریانوردی و محموله‌های هوایی و بخش‌های کلیدی صنعت نفت و گاز متمرکز است.^۱

بخش پنجم: حل و فصل اختلافات بیمه‌ای و تعارض قوانین

در هر قراردادی امکان بروز اختلاف هست؛ این اختلاف ممکن است در تفسیر مواد قرارداد، اجرای آن، قانون حاکم و یا مرجع صالح برای رسیدگی به اختلافات باشد. البته به لحاظ آن که اصول و ضوابط بیمه در سراسر جهان به صورت عرف مشخص درآمده که ریشه‌های چند صد ساله دارد و از طرف دیگر مفاد مندرجات بیمه‌نامه‌ها و نیز شرایط ضمیمه آن معمولاً مشابه است، اختلافات قابل توجهی در قراردادهای بیمه که ناشی از ابهام مقررات عرفی یا قوانین مربوطه باشد پیش نمی‌آید و اگر اختلافی بروز کند ناشی از ابهام مندرجات بیمه‌نامه است که در سند مذکور و ضمایم آن منعکس می‌گردد و سپس احتمالاً هنگام اجرا مواجه با عدم تطابق نظرات طرفین و ناهماهنگی در عمل می‌شود.

^۱ پور رضا، آرتیس، پیشین، ص ۵۷

بند اول : تعارض با قوانین داخلی و فقه

ممکن است در تفسیر مندرجات بیمه نامه با مواردی از تعارض مفاد آن با فقه یا حقوق داخلی مواجه شویم. در تفسیر مندرجات و شرایط بیمه نامه باید همان قواعد کلی تفسیر قراردادهای اعمال شود. بدین ترتیب قاعده کلی حکومت قصد طرفین در تفسیر عبارات قراردادهای، در این جا نیز اعمال می شود. بنابراین باید برای عبارات بیمه نامه و شرایط آن همان معانی و مفاهیمی را در نظر گرفت که عرفی است مگر آن که در اصطلاح و عرف خاص بیمه دارای معانی ویژه ای باشند که در این صورت معانی اخیر در نظر گرفته خواهد شد.^۱ نکته خاصی که در تفسیر بیمه نامه و شرایط آن باید لحاظ نمود این است که مطابق قاعده کلی تفسیر قراردادهای، باید موارد ابهام به ضرر طرفی تفسیر شود که متن قرارداد یا سند را تهیه کرده است. حال با توجه به این که بیمه نامه و شرایط آن دو امضاء بیمه گر و بیمه گذار را ندارد و صرفاً توسط بیمه گر و براساس پیشنهادهای بیمه گذار و توافق با وی تهیه و تنظیم می شود اعمال قاعده فوق در تفسیر بیمه نامه موجه تر به نظر می رسد. در عرف بیمه گری نیز این قاعده پذیرفته شده است که باید موارد ابهام و اجمال بیمه نامه به نفع بیمه گذار تفسیر شود. از نکاتی که اختصاص به تفسیر بیمه نامه و شرایط آن با توجه به نحوه تنظیم آن ها دارد عبارت است از:

- شرایط و عباراتی که در حاشیه بیمه نامه چاپ می شود در مقام تعارض با شرایط مذکور در متن بیمه نامه بر شرایط اخیرالذکر تقدم دارد.
- شرایط و عبارات چاپی یا مهری که به بیمه نامه ضمیمه می شود بر شرایط چاپی حاشیه آن مقدم است.
- شرایط و عبارات ماشین شده بر تمام شرایط و عبارات گفته شده مقدم است.

^۱ ماحوزی، رحیمه، پیشین، ص ۱۱۶

- شرایط و عبارات دست نویس بر کلیه عبارات و شرایط فوق الذکر تقدم دارد. منطق فوق بر این اساس استوار است که معمولاً عبارات در متن، چاپ در حاشیه، چاپ در ضمیمه، ماشین شده و در نهایت دست نویس به ترتیب از لحاظ زمانی مقدم بر دیگری است؛ بطوری که هر مورد بعدی که از نظر زمانی موخر بر مورد قبلی است، می تواند از جدیدترین قصد و نظر طرفین قرارداد حکایت کند و بدیهی است که قصد نهایی طرفین، همواره بر قرارداد حاکم خواهد بود نه مقاصد اولیه و در طول مذاکرات.^۱

بند دوم: دادگاه صالحه و مرجع حل اختلاف و داوری

حل اختلاف و دعاوی ناشی از بیمه نامه ها نیز مانند هر قرارداد دیگر داخلی یا بین المللی صورت می گیرد و تفاوتی بین آنها نیست. بنابراین با توجه به تجاری بودن ماهیت دعاوی و اختلافات، معمولاً طرفین سعی می کنند با مذاکرات، به حل و فصل دوستانه مسایل خویش پردازند ولی در صورت عدم موفقیت، کار به داوری یا رسیدگی در دادگاه صلاحیتدار منجر خواهد شد. به لحاظ تخصصی بودن و تجاری بودن موارد اختلاف داوری نقش مهمی در این موارد دارد. لذا از میان کارشناسان این حرفه، داورانی از سوی طرفین منصوب می شوند تا در اسرع وقت و با هزینه کمتر مسائل را مورد رسیدگی قرار داده مبادرت به صدور رای نمایند. باید توجه داشت که در قراردادهای بیمه بین المللی؛ حل و فصل اختلافات دارای سلسله مراتبی به شرح ذیل است:

۱- مذاکره

۲- سازش

۳- داوری

بنابراین طرفین یک اختلاف در درجه اول باید اختلافات خود را از طریق مذاکره حل و فصل نمایند. اگر این مذاکرات موفقیت آمیز نبود، طرفین دارای این حق خواهند بود که با

^۱ عرفانی، توفیق، پیشین، ص ۴۵

توافق دو جانبه به راهکار سازش متوسل گردند. روند سازش مطابق آیین سازش مرکز حل و فصل اختلافات ناشی از سرمایه گذاری خواهد بود. در صورت عدم توافق قبلی بر سازش، طرفین ممکن است مشترکاً از رئیس دیوان بین المللی دادگستری تقاضای تعیین سازشگر نمایند. در رابطه با داوری نیز اگر طرفین به نحو دیگری توافق نکرده باشند، آیین داوری ICSID اعمال می گردد.^۱

بخش ششم: نگاهی حقوقی به کنوانسیون های بین المللی بیمه ای

موضوع کنوانسیون رم، تعارض قوانین در زمینه های تعهدات قراردادی است که در آن راجع به هر مورد راه حل مناسب و مطلوب و قابل قبول برای کشورهای عضو ارائه شده است. کنوانسیون رم، وحدت انعطاف پذیر حقوق بین الملل خصوصی قراردادها را در کشورهای عضو جامعه اقتصادی اروپا تعیین می کند. این کنوانسیون از اول آوریل ۱۹۹۱ قدرت اجرایی پیدا کرده است. برای تهیه و آماده ساختن این سند ۱۰ سال وقت لازم بود و سالیان متمادی دیگر نیز باید سپری می شد تا کنوانسیون به تصویب هفت کشور عضو برسد که طبق ماده ۲۹ کنوانسیون برای لازم الاجرا شدن آن کاملاً ضرورت داشت. کنوانسیون رم، همچنین از تبلور قواعد حل تعارض قوانین در کشورهای عضو از طریق تدوین قوانین ملی یا کنوانسیون های منطقه ای جلوگیری نمود و به علاوه در رفع خطر انتخاب «دادگاه صلاحیت دار» که از کنوانسیون ۲۷ سپتامبر ۱۹۶۸ بروکسل ناشی می شود تا حدی چاره اندیشی می کند. باید دانست که پیش از رفع موانع موجود برای عرضه آزادانه خدمات در زمینه بیمه، مشکل تعارض، قوانین قابل حل نیست. راجع به بیمه های مستقیم به جز بیمه عمر، دستورالعمل شماره ۳۵۷ / ۸۸ مورخ ۲۲ ژوئن ۱۹۸۸ که قانون شماره ۱۰۱۴ - ۸۹ مورخ ۳۱ دسامبر ۱۹۸۸ فرانسه به طور ناشیانه از آن پیروی کرده است. با وضع قواعد حل تعارض قوانین برای قراردادهای منعقد شده توسط موسساتی که مرکز آنها در یک دولت عضو بوده و خطرات واقعه در یک دولت عضو را بیمه می کنند، خلأ موجود در کنوانسیون رم به طور جزئی پر

^۱. ماحوزی، رحیمه، پیشین، ص ۲۱۱

شده است. حقوق ملی هر دولت عضو نسبت به خطرات واقع در یک دولت عضو بیمه شده توسط بیمه‌گری که مرکز آن خارج از جامعه اروپا است، قابل اجرا باقی خواهد ماند. تعریف خطر که کنوانسیون آن را به قانون داخلی قاضی رسیدگی کننده واگذار نموده، به وسیله دستورالعمل بند «د» ماده ۲ و قانون ۳۱ دسامبر ۱۹۸۹ انجام شده است. در مورد بیمه عمر، رهنمود شماره ۹۱۶-۹۰ مورخ ۸ نوامبر ۱۹۹۰ قواعد تعارض ویژه ای مطرح نموده است. بر اساس رهنمود شماره ۹۱۶-۹۰ مورخ ۸ نوامبر ۱۹۹۰، قراردادهای بیمه عمر تابع موادی هستند که تا حدی در برگیرنده قواعدی مشابه قواعد کنوانسیون رم می باشند. در مورد انتخاب قانون، آزادی بسیار کمی داده شده است. محل وقوع خطر، محلی است که بیمه گذار در آنجا سکونت عادی دارد. اگر هیچ قانون قابل اعمالی انتخاب نشده باشد، قانون قابل اعمال، قانون کشوری است که بیمه گذار در آنجا سکونت عادی دارد. در صورتی که شخص بیمه شده خارج از اتحادیه اروپا اقامت داشته باشد کنوانسیون رم قابل اعمال است. بنابراین رهنمود شماره ۹۱۶-۹۰ مورخ ۸ نوامبر ۱۹۹۰، تنها شامل وضعیتی می شود که بیمه گر در قلمرو اتحادیه اروپا اقامت گزیده است. هرچند، بعضی از کشورهای عضو در مورد قواعد حقوق بین الملل خصوصی، قواعد اجرایی خاص خود را تنظیم کرده اند. در چنین شیوه ای، آنها تنها میان خطراتی که داخل قلمرو اتحادیه اروپا، یا خارج از کنوانسیون رم واقع می گردند، تمایز قائل می شوند و مهم نیست که بیمه گر کجا اقامت دارد.^۱ عهدنامه ۱۹۶۸ بروکسل ناظر بر تعیین دادگاه صالح جهت رسیدگی به دعاوی میان اعضای اتحادیه اروپا است، در سال ۱۹۶۸ به مرحله اجرا درآمد. مقررات این عهدنامه شامل موضوعات مدنی و تجاری است، ولی این موارد از شمول حدود مقررات این عهدنامه خارج است (ماده ۱) مواد ۹ الی ۱۲ عهدنامه بروکسل ۱۹۶۸ به دعاوی مربوط به بیمه اختصاص یافته است. در ارتباط با بیمه مسئولیت، علاوه بر تعیین دادگاه محل اقامت خواننده به عنوان دادگاه صلاحیت دار جهت رسیدگی به دعوی، می توان دادگاههای محلی که حادثه زیان بار اتفاق افتاده نیز به عنوان

^۱ J. Hill. The law relating to international commercial disputes, Lloyds of London press,

دادگاه‌های صالح تعیین کرد. همین مطلب در مورد اموال منقول و غیر منقولی که تحت پوشش یک بیمه نامه هستند و به هر دو متقابلاً با یک حادثه صدمه رسیده باشد، قابل اعمال است (ماده ۹ عهدنامه بروکسل) در ارتباط با بیمه مسئولیت نیز اگر چنانچه قانون حاکم بر دادگاه اجازه دهد، بیمه گر می تواند به دعوی طرف زیان دیده ای که طرح دعوا علیه بیمه گذار کرده است، ملحق شود. ماده یازدهم عهدنامه بروکسل به طرح دعوی توسط بیمه گر اختصاص دارد. این ماده روشن می کند بیمه گر در چه دادگاهی می تواند علیه بیمه شده اقامه دعوی کند. این مقرر در این مورد دادگاه اقامتگاه خواننده را صالح به رسیدگی می داند. در واقع هدف از چنین امری، همانند قراردادهای مربوط به مصرف کنندگان مندرج در کنوانسیون رم، حمایت از بیمه گذار در برابر شرکت های عظیم بیمه است. یعنی همان طور که انتخاب قانون حاکم توسط متعاملین می توانست این اثر را داشته باشد که مصرف کننده را از حمایتی محروم سازد که قواعد امری قانون کشور محل سکونت عادی او آن را تضمین کرده است، در صورت فقدان انتخاب قانون قابل اجرا توسط طرفین، قرارداد تابع قانون کشوری است که محل سکونت عادی مصرف کننده در آنجا واقع است.

نتیجه گیری

امروزه بیمه بین المللی بخش زیادی از فعالیت های بیمه ای را به خود اختصاص داده است. بیمه وقتی وصف بین المللی به خود می گیرد که فراتر از یک کشور باشد مثلاً بیمه گزار، بیمه گر در کشورهای مختلف قرار داده شده باشند. همچنین در صورتی که قسمتی یا تمام پول حاصل از چنین تجارتی از مرزهای بین المللی عبور کند. در مورد نحوه تنظیم انواع مختلف بیمه های بین المللی در کشورهای مختلف جهان می توان گفت از آنجا که موسسه بیمه لویدز لندن یکی از قدیمی ترین و معتبرترین موسساتی است که در زمینه صدور انواع بیمه نامه در جهان مطرح می باشد و همچنین به دلیل حاکم بودن قوانین بین المللی و یکسان بر صنعت بیمه و نیز با توجه به اینکه « نهاد بیمه » بر حسب سرشت و گوهر همکاری و تعاون و سازوکار فنی خود جنبه جهانی دارد و ضوابط و قواعد بیمه ای در همه کشورها از همانندی بسیاری

برخوردارند ، لذا اکثر شرکت های بیمه در نقاط مختلف دنیا ، که کم سابقه تر از موسسه لویدز بوده و در این زمینه از تخصص و تجربه کافی برخوردار نمی باشند یا به صورت اتکایی با این موسسه ارتباط برقرار کرده و در عین حال که خود بیمه گر می باشند ؛ بیمه گذار موسسه لویدز نیز محسوب می گردند . بدیهی است تنظیم بیمه نامه توسط شرکت های بیمه ایرانی به دلیل اعمال تحریم های سیاسی و اقتصادی از سوی کشورهای صاحب تکنولوژی و صنعت که اثر نامطلوب و غیر قابل انکاری نیز در صنعت بیمه کشور نهاده است و همچنین به علت محدودیت سرمایه این شرکت ها و در نتیجه کاهش میزان پوشش دهی خطرات ، آنچنان که باید به سرانجام نمی رسد . و از طرفی فقدان و نقص قوانین و مقررات خاص در این زمینه نیز مساله را بغرنج تر نموده ، بر پیچیدگی آن می افزاید . در زمان تحریم بیمه های ایرانی و داخلی باید به دنبال اقدامات گسترده برای ادغام شدن با یکدیگر و تشکیل یک بیمه معظم و بزرگ برای ورود قدرتمند و قوی به عرصه بیمه بین المللی باشند . در این که همکاری های بین المللی باید بر اساس حفظ منافع ملی تقویت شود ، شکی نیست و از این رو که انسان موجودی سیاسی است ، تأثیر عوامل سیاسی بر تجارت از جمله بیمه ، غیر قابل اجتناب است ولی موضوعی که باید مورد توجه قرار گیرد ، این است که بیمه به طور کامل تجارت محسوب نمی شود ، بلکه بر مبنای تجارت استوار است و در بیمه بیشتر باید هزینه و فایده مورد توجه قرار گیرد . بنابراین نقش دولت در پشتیبانی و حمایت از بیمه ها علی الخصوص در زمان تحریم نقشی موثر و تاثیر گذار است .

منابع و مأخذ

الف: منابع فارسی

- ۱- ایزد پناه، مسیح، جزوه حقوق بیمه، دانشکده حقوق، دانشگاه شهید بهشتی، سال تحصیلی ۷۸-۷۷
- ۲- آل شیخ، محمد، حقوق و تعهدات بیمه گذار، فصلنامه صنعت بیمه، شماره ۷۹، ۱۳۸۴
- ۳- اعلائی فرد، محمد علی، جنبه های حقوقی اصل جانشینی در قرارداد بیمه، مجله حقوقی عدالت آراء، شماره ۵، ۱۳۸۵
- ۴- افشار، حسین، بیمه دریایی و زیان همگانی، تهران، چاپ رنگین، ۱۳۶۳
- ۵- احمدی، محمود، کلیات بیمه، کتابخانه ملی ایران، ۱۳۸۲
- ۶- بهنام مجتهدی، ایرج (مترجم)، از مبادله الکترونیکی اطلاعات تا تجارت الکترونیکی، موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی، تهران، ۱۳۷۶
- ۷- بیمه و تجارت الکترونیکی، معاونت برنامه ریزی و امور اقتصادی وزارت بازرگانی، نشر سی زان، تهران ۱۳۸۴
- ۸- پور رضا، آرتمیس، بررسی تحریم بانک های ایران بر اساس موازین حقوق بین الملل، پایان نامه کارشناسی ارشد حقوق بین الملل، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، ۱۳۸۹
- ۹- دستباز، هادی، بیمه کالا، کشتی و هواپیما، چ ۱، انتشارات دانشکده امور اقتصادی، تهران ۱۳۷۴
- ۱۰- راشدی اشرفی، علیرضا، حقوق تجارت کاربردی، موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی، ۱۳۸۰

- ۱۱ - رابرت ، ال کارتر ، بیمه اتکایی ، ترجمه هادی دستباز ، تهران ، نشریه بیمه مرکزی ، ایران ، چاپ اول ، ۱۳۷۵
- ۱۲ - شناخت انواع بیمه ، فصلنامه بیمه آسیا ، شماره اول ، زمستان ۱۳۷۵
- ۱۳ - طارم سری ، مسعود ، قراردادهای بیمه محصولات صادراتی ، ماهنامه بررسی های بازرگانی ، سال پنجم ، ش ۱
- ۱۴ - طباطبایی، سید مصطفی، فرهنگ نوین عربی-فارسی، چاپ سوم، تهران، چاپخانه اسلامی، ۱۳۵۵
- ۱۵ - فرهمند ، موسی ، اصل حسن نیت در حقوق ایران ، پایان نامه کارشناسی ارشد ، دانشگاه آزاد اسلامی ، واحد تهران مرکزی ، ۱۳۸۰
- ۱۶ - عرفانی ، توفیق ، قرارداد بیمه در حقوق اسلام ، پایان نامه کارشناسی ارشد حقوق خصوصی ، دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکزی ، ۱۳۷۱

ب - منابع لاتین

۱. st ed , alijoyo, Antonio, focused enterprise risk management , ۲۰۰۴Jakarta ,
۲. Clyde hufbauer , Gary , sanction considered , publication of Peterson institute for international economics , ۲۰۰۱edition ,
۳. Hickman, Ann, most detailed work ever on construction insurance, bonding and risk management, ۱۹۹۴
۴. th.ed, U.S.A. ۶Henry captain Black, M.A, Black's Law Dictionary, ۱۹۹۰west publishing Co,

- insurance and legal issues in the oil industry , David dezhi perg .۵
academic publisher group
- ۲۰۰۶Kloman, June, risk management agonists, risk analysis, .۶
- Property and liability insurance, handbook, tong and Greg .۷
۱۹۸۷Richard D.irwininc. Homewood Illinois,

